

KELEMEN ANDRÁS

Népjóléti Sziszifusz

A KELMDF MUNKACÍMŰ EMLÉKIRAT RÉSZLETE

HOGY KEZDŐDÖTT?

Újonc képviselőként egyszer épp megyek a parlamenti folyosón és szembejön velem Csurka. Ahogy rám néz, van valami az arcán; tekintete kutató és derűs. Arra kíváncsi, hogy tudom-e már. Mit? Hogy Antall felkér államtitkárnak az alakuló népjóléti minisztériumba. Megáll bennem a verő, azután megköszönöm neki – azt, hogy így van kicsi időm *átgondolni*. Kétségtelenül megfordul a fejemben, hogy most lehetőséget kapok meghatározó részt vállalni az új egészségügy felépítésében. Ám mi lesz minden eddigi dologgal, cserben maradó családommal? Amikor azután Antall tényleg felkér, válaszul én is kérek tőle valamit: mindenekelőtt 48 óra gondolkodási időt.

ÁLLAMTITKÁRI KINEVEZÉSEM

Amikor visszautazom Fehérvárra – ott lakom és dolgozom – elmondom feleségemnek. Éva vállalja. Munkahelyem a megyei kórház? Az talán örül is az új felső kapcsolatnak. Én pedig, mint aki jeges vízbe ugrik, belevetem magam az új feladatba. Érzem, nem lesz könnyű, mert a szakmai kihíváson túl súlyos együttműködési gubancnak is meg kell felelnem. Antall fő szövetségese, Surján László a kereszténydemokrata párt újonnan belépő elnöke lesz a miniszter. A vezető párt az MDF, de nekem a főnököm a KDNP feje. Már üzen is értem, hogy menjek le Sajkódra, megbeszélni a közös népjóléti programot; ott pihen családjával. Estébe hajlóan tárgyalunk, s közben Éva – neki fürdést ígértem a Balatonban – vár és vár. Surján Laci apja többször is benyit, elégedetlenül, hogy még nem végeztünk. Türelmetlenkedését látván kényelmetlen érzés fog el, de hát nem én adtam meg ennek a találkozóznak idejét és helyét. Estébe nyúló egyeztetés után pedig hazasietek és nekiugrom a kormányprogram népjóléti fejezetének. A lényegi feladat: a feje tetejéről a talpára állítani az egészségügyet. Ahelyett, hogy most szinte minden lényegi (definitív) beavatkozás a kórházban történik – s ez az ellátás fölöslegesen költséges módja – fel kell fejleszteni a járóbeteg-ellátást, s ezen belül az alapellátás orvosa legyen az öt választó ellátandók gazdája. S ha már a pénznél tartunk: a korábbi tervezetekkel szemben sikerült átvennem azt az gondolatot, hogy az új egészségügy, bár biztosítási elvre épül, mégsem lehet a biztosítók közti versenynek kiszolgáltatva; hanem a Társadalombiztosítási Alap függetlenségére épül. Ez azt is jelenti, hogy az állami költségvetés se tekinthesse

vésztartalékának a lakosság jóléti állapotára szánt összegeket. Ki kell védeni azt az eshetőséget, hogy ha az ellátás biztosításon alapul, akkor aki nem tudja ezt kifizetni, azt nem fogják gyógyítani.¹ Újjá kell szervezni a betegséget megelőző népegészségügyi munkát, mert Magyarország népének megbetegedési és halálozási aránya közelít a legrosszabbak között van. Szervezés szempontjából pedig olyan súlyos kérdésekben kell dönteni, mint hogy a járó- és fekvőbeteg-ellátás, avagy az alap- és szakellátás legyen-e az új betegirányítás alapja. Hogy a körzeti orvos háziiorvossá váljék-e vagy éppen családorvossá. Hova tartozzék az üzemegezségügy? Hogy alakuljon át a gyógyszer-kereskedelem? S ha kivesszük a biztosítással fedezett költségek közül a betegségek megelőzését, azt hogyan irányítsuk? Milyen feladatot bízhatunk a felállítandó önkormányzatokra? És folytathatnám...

A másik csőd-ágazat az ún. „szociálpolitika”. Ha ezt az elnevezést visszafordítjuk érthető nyelvre, társadalompolitikát jelentene. A valóságban pedig szegénység-enyhítést – csak ezt nem volt illő kimondani a proletár-paradicsom legvidámabb barakkját felmutatni kívánó országban. Hiszen itt még a SZETA, a Szegényeket Támogató Alap is rendszer-ellenesként üldözött volt...

Amikor Antall József szervezetileg egy népjóléttel foglalkozó, tehát az egészségügygel és a szegénység kezelésével egy szervezeti keretben foglalkozó tárca mellett döntött, akkor felhívta a figyelmemet a szegénygondozásnak a két világháború közötti időszakban kialakult magyar rendszerére: az egri ferences rend által kezdeményezett ún. Egri Normából kinövő Magyar Norma működésére. (Ez utóbbi egyébként egészen 1950-ig érvényben volt.) Lényege a források jótékony (karitatív) szemléletű, rendszerezett összefogása és célszerű felhasználása.²

NÉPJÓLÉTI MUNKÁM

Megérkeztem a minisztérium Arany János utcai épülete alá. A betonoszlopos bejáratnál az egyik parkolóhelyet már kijelölték a politikai államtitkárnak.³ Belépve az előtérbe, balra fel lehetett szökkenni az egyenletesen haladó páternosztierre egészen a hetedik emeletig, ahol a csúcson a nagy tárgyalóterem volt. Amikorra megérkeztem, már kész beosztás fogadott: irodám az épület fele magasságában volt, „biztonságos” távolságban a miniszterétől, s az övétől eltérő szinten is. Surján azután barátilag javasolt mellém vezető személyi titkárnőt is. Bár ebben a tárgykörben volt már rossz tapasztalatom (korábban a VIII. kerületi Ideggondozóban), elfogadtam személyi ajánlatát, mert a „különpártiságunkat” meghaladóan mindenképpen együtt akartam működni vele. G. Nagy Ágota rádiós múlttal rendelkezett; a népjóléti munkában együtt kupálódtunk. Munkakapcsolatunk révén egyre jobban hozzám kötődött. Így azután még a következő álláshelyemre is magammal vittem. Nélküle nehezen bírtam volna a minden nap reánk rogyó papírhalmazzal és az ügyfelek végtelen sorával. A közigazgatási államtitkár Jávor András lett, ő volt a „minden titkok tudója”. Mint már az előző rendszerben az egészségügy szervezési kérdéseivel foglalkozó intézmény

vezetője⁴, megvolt a személyi és tárgyi ismerete az előttünk álló óriási feladathoz. Megvallott keresztény beállítottsága pedig a korábbi vezetéssel való kapcsolatai ellenére az új miniszter bizalmasává tette. Magam is csodáltam munkateljesítményét, pedig egyik vezető sem malmozott a hüvelykjével: a miniszter és a két államtitkár ablaka rendszeresen késő este is őrfényként világlott.⁵

Aki azt mondja, hogy 50 évesen az ember teherbírása már nem a régi, az nincs a helyén. Napjaim így festettek: indulás hajnalban Székesfehérvárról, majd reggel 7-kor angol nyelvóra a Nagyvárad téri egyetemi épületben, azután érkezés az Arany János utcába és munka késő estig. Ott rendszeres miniszteri és egyéb értekezletek, a miniszter szükség szerinti helyettesítése tulajdonképpen bárhol (kivéve a pártrendezvényeit), képben lenni és igenis beleszólni minisztériumi szervezési, irányítási, személyi ügyekbe. Azután jöhet az Érdekegyeztető Tanács, számtalan kétoldalú tárgyalás, külföldi jelentős személyek és küldöttségek fogadása, újságíróknak rendelkezésre állás (sajtóértekezleteinken kívül is), nem megfélemlíteni udvariassági meghívásokról, otthon fogadóórát tartani, egyéni panaszügyeket intézni, levelekre válaszolni, szemmel tartani a megyei ügyeket, részt venni a fontosabb városi eseményeken és a helyi MDF kiemelkedő rendezvényein, valamint országos szinten az MDF Egészségpolitikai Tanácsának ülésein, rendezvényeken részvétel szerte az országban; mindezekhez az újságok és szakmai anyagok átolvasása, felkészülés minden kapható kérdésre, valamint ha kell, hivatalos útra külföldre menni, – s mindennekfőlt az országgyűlési munka. Ülni a miniszter bársonyszékében, ha helyettesíteni kell; felkészülni és válaszolni kérdésekre, elmenni a bizottságokba vagy csoport-egyeztetésekre a tárcát érintő mindenféle ügyben. Közben pedig részt venni a rendszert változtató megbeszéléseken, hajtani a lerögzített elvek alapján a törvény-előkészítést, miközben alig lehet erre alkalmas jogászt találni a rendelkezésünkre álló szerény bérlehetőségekkel. Vigyázni a szakértőkkel, mert pl. az Amerikából érkezett egyik-másik csodadoktor olyan nyugdíjreform tapasztalatait akarja ráhúzni Magyarországra, amely szerinte valahol Afrikában már bevált. Nem véve tekintetbe, hogy itt nem a semmiből indulunk, hanem a fennálló nyugdíj-fizetési kötelezettségek között kell minél zökkenőmentesebben átállnunk működőképes rendszerre. Megküzdeni a hivatali értetlenkedéssel (s főleg a pénzügyi vezetéssel!) a családi adózásra törekvésünk kérdésében, harcolni azért, hogy az anyák szolgálati idejébe beszámítódjanak a gyermekek is, s küzdeni a terhességi segély/díj lehetőségéért. (Azért a várandósság anyagi támogatását dr. Garamvölgyi György szakmai segítségével végül csak átverekedtem.) Folytonosan vizsgáztatva lenni pénzügyi kérdésekben (hiszen e téren volt a legtöbb behoznivalóm). A miniszter kívánsága szerint kizárva lenni a katonai, biztonsági vonatkozású kérdésekből, nem látván rá a Katonai Főosztály tevékenységére, (a biztonságpolitikai társszervekkel való kapcsolatépítésbe azután a Külügyben felkészületlenül rántottak bele⁶); a házon belül sokak, még a szövetséges KDNP számára is az MDF komisszárjaként, vagyis a hatalom – miféle hatalom? – odarendeltjeként gyakran idegen testként kezeltetni; szembesülni azzal, hogy az elvi döntéseket a KDNP manréza értekezletein készítették elő, ahová MDF-es államtitkárként meg

sem hívott Surján; s hogy személyi ügyekben már rég megszülettek döntések, mire megtudom – mindez nem tette könnyűvé helyzetemet. Mivel szeretem tisztázni a dolgokat, egyszer ezt a miniszter és államtitkártársam szűk háromfős megbeszélésén fel is vettem, de teljes értetlenséggel talákoztam. Értetlenségük talán mélyebb volt annál, hogy pusztán alságos legyen: ők tényleg úgy gondolták, hogy eddig hoztam az MDF programját; jó, ebből kialakítottuk a minisztériumét. Most már viszont szorítokozom a minisztérium kifelé való képviselőjére; szerepem: eladni az „árut” az Országgyűlésben, az MDF-nek és a nyilvánosságnak. Persze ezt is tettem, ahogy tudtam. Még a minisztérium ellen felvonultatott tüntetők⁷ közé is beálltam, s ott – velük volnva(!) – közvetlenül szólítottam meg a bérükkel elégedetlen egészségügyi dolgozókat; vállalva az ütközéseket és lehetőségig éreztetve azt, hogy értem őket és segíteni akarok. Szemben az ellenséges hírveréssel, amely azt a képet igyekezett kialakítani, hogy mi vagyunk a néptől elidegenedett gögös vezetés, éreztetni akartam, hogy közülük jöttem és megbízásom lejártával újra közöttük fogok dolgozni.

Mindemellett ki kell emelnem, hogy MDF pártbeli és későbbi minisztériumi és egyéb intézményekben tapasztalatommal szemben a Népjóléti Minisztériumban jól szervezett munka folyt. Heti rendszerességgel sorra kerültek az előttünk álló kormányülés anyagai, s így egységes álláspontot tudtunk képviselni – akár a tárcát közvetlenül nem érintő ügyekben is. A rendszeres vezetői értekezleteken pedig a nálunk folyó munkát, s különösen a jogszabályalkotással kapcsolatos szakmai kérdéseket vitattuk meg. Ugyanakkor azt láttam még sokkal később is, hogy mivel minden minisztériumnak sajtóosztálya volt, a sajtótájékoztatók a mostaniakhoz képest kötetlenül zajlottak. A résztvevőket és a szóba jöhető témákat nem szűrtük; s a minisztérium nyilatkozataiért vezetői vállalták a felelősséget. S tettük ezt az ellenséges politikai közegben; gyakran végtelen türelemmel magyarázva megfontolásainkat. Bár tapasztalhattuk, hogy még a korábban kedvelt, de már „szabados” (neo-liberális) kézbe került Magyar Nemzetben is kiforgatják szavainkat afféle Tolerancia-díjas gyűlölködők, mint pl. aki a tisztiorvosi törvényt megvilágító riportom címéül a saját előítéletét emelte ki: „A kormányzat nem akarja maga alá gyűrni az egészségügyet – mondja Kelemen András államtitkár”. A Népszava pedig azt is le tudta írni (félre-)tájékoztató cikke címében, hogy „A tb-törvény módosítása után Tízezrek maradhatnak ellátatlanok”. Így igyekezett hangulatot kelteni a mindenkinek ingyenességet ígérő – s közben tisztességtelenül a „hálapénzzel” züllesztő – kommunizmus után a biztosítási alapon történő egészségügyi ellátás rendszere ellen. Amikor pedig a bérükkel joggal elégedetlen egészségügyi dolgozók tüntettek és újabb tüntetést fontolgattak, a Mai Nap már tudósítása címével így uszított: „Megvárják a harag napját”, és azzal igyekezett neveltségessé tenni a kormányt, hogy annak „eltököltségéről” írt – látszólag elvételként (1992. április 10).

Az ilyen károkozást kivédeni még nem tudtuk, de a lehetőség csökkentette, hogy Surján kiváló döntéssel csábította hozzánk szóvivőnek a rádióból ismert Juhász Juditot. Ő pedig az útlezárásos puccs idején olyan nagyszerűen tartotta kézben a tájékoztatást, hogy Antall Józsa átkunyerálta Surjától a miniszterelnökségre.

Általános jelenség volt ekkor, hogy az egy-egy nagy szervezet élére kerülő, hirtelen felbukkant politikai és intézményvezetők legtöbbször nem volt vezetői gyakorlata. Ehhez járult, hogy sok helyt csöndes ellenszenvvel fogadottan, óriási kihívással néztek szembe. Később önbíráló gúnnyal erről azt mondtuk, hogy némely miniszternek az lett a bizalmasa, aki megmutatta neki, merre van a házban a WC. Megvan még egy Balsai István igazságügy-miniszterhez írott eléggé kemény levelém; ebben arra hívom fel a figyelmét, hogy képviselőként hozzá eljuttatott közérdekű panaszomat a beosztottjai által adott felszínes elhárító szöveggel válaszolta meg. Vagyis a különben kemény és eléggé szigorú ember sem nézett utána beosztottjai tevékenységének, még egy baráti panasz esetén sem. Így maradhatott sok gyorsan oda-visszahelyezkedő pártállami káder kormányunk köreiből, akár felelős beosztásban is. Ennek legkiugróbb példája a korábbi KISZ KB-s hórihorgasan esetlen Szilvássy György, a későbbi Gyurcsány-korszak egyik vezető tisztségviselője és botrányhőse.

Nekem utólag az a véleményem, hogy Surján – talán a NOE⁸-beli munkája miatt – gyakorlott vezető volt. Az ellenállókat szelíden leszerelte, a jóindulatúakat megnyerte; ugyanakkor ügyesen körülvette magát személyi lekötelezettjeivel és bevonta a KDNP főleg jövőbeli ígéreteit (ifjait) – hiszen ekkor elsősorban pártelnök volt. És persze a korábbi kollégák, intézetvezető professzorok csak úgy rajzoltak a miniszter körül. Nekem is jutott belőlük, bár tisztemnél és – a szűkebb szakmámon túli – kisebb ismertségem miatt mégiscsak kevesebb. Bár az MDF-esek eleve hozzám jöttek, s bizonyos szakmai kérdésekben politikai támogatást várók szintén. Ilyen volt a Skrabski Árpád kutatócsoportjának az önkéntes biztosításra épülő egészségügyi ellátást szorgalmazó nyomásgyakorlása, aztán a kiemelt politikai nyugdíjak visszavágására törekvő és az előző rendszer meghurcoltjait kárpótolni igyekvő civil és politikai csoportok jelenléte, de ilyenek voltak a természetgyógyászok lobbistái, a szerfüggőség kezelésének különféle apostolai, és még folytathatnám.

Emellett – mivel sűrű előadásaim számára amúgy is érdemes volt összefoglalnom helyzetünket és lépéseinket⁹ – elfogadtam a felkérést egy tájékoztató könyv, az „Egészségügyi szolgáltatás biztosítási alapon” előszaván túl első fejezetének megírására „Az egészségügyi ellátás és a biztosítottak” címmel. Égető szükségét éreztem a korábbi rendszer hazug „ingyenes, magas szintű egészségügyi ellátásának” szövege után tisztázni a minden állampolgárt bevonó, de mégis pénzügyileg megalapozott, vagyis biztosítási alapon járó ellátás felépítését és működését, hiszen nagy volt a tájékozatlanság, értetlenség és a szándékos félremagyarázás. Még a kiadványról megjelenő tájékoztató is felborzolhatta az ember szőrét. Így vezették be a piacra:

„1992. július 1-jétől megszűnik az egészségügyi ellátásra állampolgári jogon való jogosultság. Ettől kezdve az egészségügyi ellátás biztosítási alapon, járulékfizetés ellenében vehető igénybe. Ebből következően a társadalombiztosítás és a betegellátás rendszere alapvetően megváltozik, és egy sor közérdekű kérdés vár megválaszolásra.”

Én kicsit másként igyekeztem felkelteni a figyelmet, s így kezdtem a kötetet:

„Történelmünk legutóbbi évei inkább kalandregénybe illőek, mintsem száraz szaktanulmányokba. Ha pedig az események felszíne alá hatolunk, nyomozásaink anyagából

immár nem kaland-, hanem detektívregénybe illő fordulatokat élhetünk meg. Annál is inkább, mert a hagyományos emberi igazságérzet csupán a bűn fogalmával tudja érdemileg jellemezni azokat a jelenségeket és azokat a hatóerőket, amelyek a kommunista világ törvényszerűségeiből fakadtak. Most viszont ez alól az iszonyú – az élet minden területét elformátlantató¹⁰ – nyomás alól váratlanul felszabadulva tájékozódunk újra a világban.” De hogy micsoda ellenszélben, azt jól bizonyítja – főleg a történeti részben – a kiadó önkényes szövegkezelése, mondjam ki: cenzúrája; s hogy a kinyomtatott anyagot kiadás előtt nem kaptam meg áttekintésre. Így a betűhibák halmain kívül több helyen egész sorok is kimaradtak a kész szövegből, értelmetlenné téve azt. És lehet, hogy a gyógyszerterek államosítása kapcsán erős volt a kifejezésem, hogy ennek kegyetlen körülményei, a nyugdíj lehetőségének elvesztése „a magyar polgárság egy jól megfogható részének kiirtását jelentette”, de a nyomtatásban ez már „mellőzését” formában jelent meg¹¹. Annak ismeretében, hogy a proletárdiktatúra nyíltan meghirdette a polgárság kiirtását. Bosszantott a dolog, de túlléptem rajta. Lehet, hogy nem helyes, de ilyen esetben igazamért síkraszállni értelmetlennek tartom. Nagyvonalú vagyok és nem kötekedő. Eszem is arra int, hogy egy már eleve elrontott ügyben kár élezni a helyzetet, mert csak a közegellenállást növelem magam körül¹². Arra viszont vigyáztam, hogy az államtitkárságot körülrongó egyik-másik ifjú hölgyet ne engedjem testközelbe, akármekkora irathalmazzal a karján dörgölőzzék is hozzám. Valójában az okozott gondot, hogy egy ilyen ingoványos közegen hogyan tudom átvinni rendszerváltó és népjóléti törekvéseinket; miközben a kemény tények is ellenünk dolgoztak: a kincstár kongott az ürességtől és az első évben 700.000 ember sodródott ki az utcára munkanélküliségként. Komisszárságom komisszárát nem a házban akartam éreztetni. Ám abból nem engedtem, hogy ha egyszer rendszerváltozás van, akkor a régi (félre-)vezetők húzódnak visszább. Ami sok más területen – s különösen a termelő ágazatokban – nem sikerült, itt elértük. Ebben nem kerültem az ütközést: a kórház-rendelőintézetek (fő-)igazgató főorvosainak vezetői megbízását szinte azonnal megszüntettük egy kormányrendelettel; bár már akkor jelezték, hogy ebbe a nagy erejű vesztesek nem fognak beletörődni – éppúgy mint a Lakiteleken, Lezsák falujában történt példamutató vezetőcserébe sem az ottani hasonló erők.

Mi a megüresített állásokra nyilvános pályázatokat írtunk ki, s a jelentkezőkről a főorvosi tanács és intézeti szakorvosi közösség egyetértését írtuk elő. A legkeményebb ellenállás helyén, Dunaújvárosban személyes jelenléttel segítettem elő a váltást.¹³ A leváltottak megrengették az egeket, s ennek nyomán az Alkotmánybíróság elmarasztalta eljárásunkat. Nem a panaszosok mellveregetésére hivatkozott ugyan, de talált szép kerek okot a rendelet megsemmisítésére. (Szerinte ugyanis rendelkezésünkkel sérült a helyi hatalom kinevezési joga.) Viszont ez az alkotmánybírósági döntés csak a jövőre nézvést volt érvényes; így a vezetőcsere és a kollegiális vezetés beindítása sikeresen lezajlott. Vagyis elegendő elszántsággal, még ilyen legyengített helyzetben is lehetett adott területen rendszert változtatni! Legfeljebb nem mindenki merete vagy akarta ezt megtenni. A mieink közül legkeményebben talán Bod Péter Ákos, furcsamód a legfiatalabb miniszter utasította el a mi vezetőváltásunkat.

Ebből az időből előkerült egy félig megírt levelem genfi kollégámnak, Luka Lacinak. Szilágyi András osztályvezető főorvos-társam ekkor járt nála szakmai úton, és vele hazaérkezett nekem is egy meghívás. Erre válaszoltam. Az akkori légkör éreztetésére a fennmaradt első oldalát ide idézem:

„Kedves Laci!

Végre sikerült egyeztetni a Miniszter Úrral ez évem első felének programját.

Mindenekelőtt annyit, hogy megkíséreljük ledolgozni virtuális elmaradásunkat a minisztérium átszervezésében és az egészségügyi, valamint szociális terület átalakításában.

Jelenleg még egyre folyik a háború a közkórházak igazgatóinak újraválasztása és kinevezése körül – immár az Alkotmánybíróság döntését várjuk. Ez pedig precedens-értékű lehet a további lépéshez, mert befolyásolja a szakorvosi rendelőintézetek, a szakkórházak (pl. a nagykállói elmeegógyintézet hajcihője), az országos intézetek vezető – és vezetés – váltását. Ugyanígy az egyetemeken is folyik a kegyetlen utóvédharc.

A társadalombiztosítás ez évi költségvetését immár elfogadtattuk; de olyan botrányos a helyzet, hogy miniszteri biztost kellett kineveznünk a társadalombiztosításban elérendő átalakítás áthajszolására. Most a népegészségügyi és tisztiorvosi törvény tervezete van soron a parlamenti bizottságokban. Ez pedig azt jelenti, hogy eldől: sikerül-e a közegészségügyét tiszta kezekre bízni szerte az országban. Mindezek súlyos létérdekeit érintik a reliktumoknak, akik megtalálják a csatornákat érdekeik érvényesítésére az összes parlamenti pártban, de az utcán is ...

Januárban a kormány elé megyünk a társadalombiztosítás irányításának témakörében, majd az immár hangosan ketyegő bombával: az új – és persze emelt – gyógyszerár és -támogatási rendszer bevezetésével. Jelen számításaink szerint itt még kb. 2 milliárd forintra nincs forrásunk. Februárban egyebek között a hajléktalanok ügyét kell rendeznünk, s a munkanélküliek szociális ellátásáról törvényt alkotnunk. Úgyszintén a foglalkoztatási rehabilitációról, és beledolgoznunk az új felsőoktatási törvénybe.

Márciusban neki kell fognunk a társadalombiztosítás vagyonnal való ellátásához, a gyermek- és ifjúságvédelmi törvényhez, egy új hite-....”

Eddig a fennmaradt szöveg.

POLITIKAI NYUGDÍJAK ÜGYE

A vezetőváltások mellett másik ilyen közvetlen közhangulati súlyú ügy volt a korábban politikai okokból osztogatott kiemelt nyugdíjak ügye. Itt ütköztem először abba az akadályba, hogy a társadalombiztosítás tőlünk teljesen elkülönült szervezet volt. Dr. Botos Katalin pénzügyi államtitkártól, mint feleségétől és fontos MDF-es közszereplőtől megtámogatva Botos József lett a főigazgatója és ő rendelkezett a társadalombiztosítás (TB) alapjaival. Surján kezében volt tehát egy minisztérium, de az igazán jelentős költségeket érintő döntéseket nem hozhatta meg a társadalombiztosítás maradványai nélkül. Botos Jósának a mi oldalunkhoz kellett tartoznia, hiszen

56 miatt meghurcolták; de már első számú, s mindenről mindent tudó főembere, a határozott Barát Gábor mint „régimotoros” mindent elkövetett, hogy ne juthassak megbízható adatokhoz a kiemelt nyugdíjak ügyében.¹⁴

(Közben a – na, honnan? – jól értesült-értesített SZDSZ azon köszörülte a nyelvét, hogy lassúak vagyunk a nyugdíjrendszer átvilágításában.) Mert a kommunista uralom ebben a kérdésben éppúgy rendtelenséget hagyott hátra, mint mondjuk a gyógyszertárak hovatarozása ügyében. Adott nyugdíjpénzt a forradalom leverésében való részvételért; de belekevert, amit csak tudott, még művészeti alkotásokért és kiemelt tudományos vagy sportolói teljesítményért adott elismerést is a rendszerbe. Ahogy akkor az Országgyűlésben mondtam:

„Jogi eszközökkel rendezni egy szándékosan összezavart helyzetet, melyben művészeti, tudományos és sporteredményt elérők, németellenes ellenállók ugyanolyan módon vannak elismerve, mint az 56-os pufajkások, és amikor a helyzetet megmagyarázó joganyag nagy részét a 3000-es, vagyis csak fokozatosan feltárt titkos határozatok teszik ki – bizony azt hiszem, ez a gordiuszi csomó esete!”

A kérdést csak másodszori nekifutásra sikerült bevinni a T. Házba, s az éles parlamenti csatában először csodálkozhattunk rá a Szadesz igazi arcára a kommunista-ellenes álarc alatt. Átmentek szociális demagógiába; s többek között a korábban csodált színész, Darvas Iván ekkor bökkente el képviselői minőségében, hogy a kiemelt nyugdíjak normalizálásával a kormány kiüti a karaj kenyeret özvegyek és árvák kezéből(!)

A sajtó pedig teret nem adva nekünk, azzal igyekezett ellenünk fordítani olvasóit, hogy pl. az ökölvívó Papp Lacit Zászlórendjétől akarjuk megfosztani; s ezért az Országházban a témáról „rosszízú ideológikus vita” folyt (l. a Magyar Nemzet március 19-i Igazságszótás c. cikkét). A Magyar Hírlap pedig miután elismerte, hogy „lapunk megsértette az objektív és tárgyilagos tájékoztatás követelményét”, máris hamis kormányzati állításokkal folytatta a félretájékoztatást. Azt is le tudták írni, hogy kollektív büntetéssel kívánjuk sújtani a náciellenes ellenállás korábbi harcosait. Tiltakozásom pedig a papírkosárig jutott el a címzetteknel.

KORMÁNYON BELÜL

A kegyetlenül nehéz helyzetben a kormányon belül is folyt küzdelem. Minden vezető – akár a többiek rovására is – törekedett tárcája működőképességét biztosítani. Ezért rága szánkba Antall, bár kis hatásfokkal: a minisztereknek nem az a feladatuk, hogy a kormánnyal szemben képviseljék a tárca – sokszor megörökölt – szakemberei hangoztatta felfogást, érdekeket. Ezt ma éppúgy a maga erejéből formálódott népparancs gyermekbetegségének látom, mint ahogy később tapasztaltam, hogy néhány – az adott ország iránti érthető érdeklődés miatt – szaktudósból nagykövetté ütött társunk néha nem tudott ellenállni a kísértésnek, hogy ne a fogadó ország érdekeit képviselje. Nekünk a népjólétben pedig folyamatosan gondot okozott a tár-

sadalombiztosítás különállása. Számos társadalompolitikai kérdésben ütköznünk kellett, s ez sokszor megjelent nyilatkozatok szintjén is. Botos főigazgató úrnak elsősorban a társadalombiztosítás csődjét kellett elkerülnie. Ezért követeltük mi az MDF-ben az OTI egykori államosított vagyont vissza, míg ő elsősorban a begyűjtő-felosztó rendszer mellett érvelt. A vagyonkezelés ugyanis újabb nehéz feladatot rótt volna rá. Jobbnak tűnt az eddigi súlyos járulékteher fenntartása, s a nyugdíj-korhátáremelés. Csakhogy ez a szegénység fokozása mellett azt is hozta magával, hogy a vállalatok soka be sem fizette kötelezettségét, vagy éppen tömegesen mentek csődbe. Ezt gondolták enyhíteni a nyugati jellegű önkéntes biztosítók felállításával: az így elképzelt rendszerben a biztosított személy, a munkahelye és a költségvetési hozzájárulás együttesen adná az ellátás anyagi fedezetét. Ám ezt a több biztosítós modellt sem akartuk már elfogadni, mert nyilvánvalóvá vált, hogy a betegellátás mindenkire elvileg azonos szintjét fogja kikezdeni.

Az átlagember pedig az egész vitát nem értette. Mert ahogy főorvosként nem tudtam, mert semmi tájékoztatást soha sem kaptam osztályaim működési költségéről, úgy a magyar polgár eddig csak azt hallotta a kommunista vezetőkől, hogy a magas szintű egészségügyi ellátás nálunk ingyenes. Azt nem tették, hozzá, hogy épp azért engedték elburjánozni a hálapénz rendszerét, mert a pénzellátás maradék-elven történt. S ha kevés, avagy éppenséggel nincs maradék? Akkor pont a javakat előállító ember költségeire nem jut.

Ezért került be 1990-ben az egészségügy költségvetése a társadalombiztosítás kapujába. Ne lehessen könnyen fosztogatni. A pénz, a Társadalombiztosítási Alap kezelője a főigazgató lett; a népjóléti miniszter csak a törvényességi felügyeletet gyakorolta – és döntései nem mindig egyeztek a tb szája ízével. Próbáltunk is azzal érvelni, hogy ha pl. az 1992. évi költségvetési törvénybe tárcigaényünk felét kapjuk csak meg, akkor legalább a minisztérium dönthesse el, hogy a nagyjából az előző évi-vel azonos összeget hogyan használja fel legcélszerűbben. Egy apró részlet: amikor döntöttünk, hogy ezentúl csak biztosítás alapján végezhető betegellátás, akkor egy amerikai cég „okos” kártya megalkotását ajánlotta fel. Ez azt jelentette volna, hogy a panaszos kórtörténete leolvasható lett volna róla. Nem lett; ma is egyszerű papírkártyán van a TAJ-számunk.¹⁵

TOVÁBBI FŐCSAPÁSOK

Ha már benne vagyunk, itt felsorolnám az általam legfontosabbnak tartott további lépéseinket a népjóléti két évemben. (A számozás csak az áttekinthetőség kedvéért van, hiszen már az eddigiekben is érintettem megszámlálható döntéseket.)

Meghatároztuk a helyi önkormányzatok alapellátási feladatait. Ez része volt az egészségügy talpára állításának nevezett tervnek. Míg a korábbiakban az alapellátás legfontosabb helye, a körzeti orvos rendelője valójában átirányító központként működött: melyik szakrendelésre, vagy még inkább melyik kórházba küldjem a beteget;

most igyekeztünk visszaadni az alapellátás orvosának a gyógyító tevékenységet. Csak az általa megfelelően el nem látható beteget küldje tovább! Kidolgoztuk azt, hogy lehetőleg mindenki lehessen biztosított; sőt anyagi háttérrel adtuk a határon túlról érkező magyarok ellátásának is... S ha már biztosítás, ki kellett dolgozni az egészség-szolgáltatás tartalmát is: mire terjed ki az ellátás a kötelezően beszedett pénzért. Közben mindenki kereste a helyét. A szakmai képviselőket jelentő önkéntesen építkező orvosi kamarában ott találkoztam a Csehák Judit idejében magát vezetővé tevő Veér Andrással és egyeztettem Levendél Lászlóval, a budakeszi tudószanatórium főorvosával városmajori lakásán.¹⁶ Ez a hely egyben hírek szivárogtatásának csomópontjaként működött; persze baloldalra lejtve. Ott volt a szívkorház közelében, amerre felé különben a Lakásbérlok Egyesületének vezetőségi tagja, Batta Pali is lakott; nála meg a szociális lakásügyi feladataink miatt fordultam meg néhányszor.

A Társadalombiztosítási Alapot úgy alakítottuk ki, hogy a szegénygondozást („a szociális segítést”) leválasztottuk róla. Önálló biztosítási ágakra oszló, de egyetlen nemzeti biztosítás mellett döntöttünk, vagyis a népet kockázatközösségbe fogtuk – hiszen történelmileg úgyis együtt sírunk, együtt nevetünk. Ez persze azt jelentette, hogy a gazdagok többet fizetnek a közösbe, mint a szegények.

Az országrontásért korábban kapott kiemelt nyugdíjak megvonási kísérlete mellett nem tudott hangot kapni az, hogy sikerrel fogadtattam el az Országgyűléssel a nyugdíjak évenkénti, keresetarányos növeléséről szóló határozatot. Pedig ez abban a helyzetben kemény vállalás volt.

A Közegészségügyi és Járványügyi Állomások hálózatát felhasználva kialakítottuk az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálatot (ÁNTSZ). Fontos, hogy a korábbi tisztiorvosi szolgálathoz képest hatósági jogkörrel, s a népegészségügy irányításának feladatát szánván innen irányítani. Élére a miniszter országos tisztifőorvost nevezett ki. Kiváló együttműködőt talált a különben szociáldemokrata Kertai Pál személyében. Az egész rendszer kidolgozásában elévülhetetlen Surján László érdeme és személyes foglalkozása a rész kérdésekkel is. Ült a papírai előtt; meghallgatta két *államtitkára* véleményét és döntött. A személyekről is. Így sikerült eredményesen szembenennünk a tervgazdálkodás után sokak számára vonzónak tűnő, s mindent magától elrendezőnek tartott szabadpiac elvével. Ugyanakkor azonban a tisztiorvosi szolgálatban is jelentkezett ugyanaz a gátló erő, amely a minisztériumban és a kórházakban is csak a legfelsőbb vezető személyek változását jelentette. *Érthető, hiszen* magában az egészségügy szervezetében hangadóként voltak jelen kormányellenes erők. Olyan mértékben, hogy nekünk szurkoló orvosok még a világcentrumokban is aggódva jelezték a tapasztalt féktelen uszítást az új magyar kormány ellen, beleértve népjóléti politikánkat is.

Mi mégis kezdtük építeni a talpánál az eddig tótágast rogyadozó egészségügyet. Kormányrendelettel bevezettük a háziorvosi rendszert; lehetővé tévén a benne dolgozóknak, hogy eldöntsék: az önkormányzat alkalmazza-e őket, avagy önálló vállalkozásba fognak. A háziorvoslás előrelépett: szakmává lett. S ha emellett más szakképesítése is volt a kollégának, azt is díjaztuk. A nála jelentkezők betegkártyáit

begyűjtve egyúttal alapos első vizsgálatot kellett végeznie; így lett azoknak házi-orvosa. A kevés vagy éppenséggel semmi hálapénzt jelentő orvoshelyeket is sikerült nagyrészt feltölteni: sajnos, főleg Erdélyből hozzánk menekülő orvosokkal. Az alapellátáshoz tartozott a fogászati és gyermekgyógyász hálózat is. A következő ellátási szint a járóbeteg szakrendelés lett. Erre is elkészült az önálló működtetés terve, csak balvégzetűnkre a következő bal-kormány már nem léptette életbe. Sőt legtöbb intézkedésünket felpuhította, kicsorbította.

A kórházak működésének pénzügyi háttere hosszú ideje megoldatlan volt, és utánunk is azzá vált. Az ágyakat heveny és idült jellegűekre osztottuk fel (akut és krónikus ágyak), és az addigi izmosos intézmény-pénzelés helyett teljesítmény alapján érkezett a kifizetés. Ahol engedni kellett a piacról betérő magán befektetőknek, mert másként nem tudtuk volna biztosítani a rendkívül áros kórmegállapító és kezelési (diagnosztikus és terápiás) eszközöket, mint pl. a komputertomográf (CT), mágneses rezonancia (MR), s a dialízis – nos, ott a társadalombiztosításnak kellett fizetnie. Így viszont a kórházak könnyű szívvel túltették magukat *ezek költségeinek* gondján, s ezért jött rossz megoldásként az utánunk következő kormány részéről az ú.n. volumen-szabályozás: amikor nem a betegellátás szükséglete szabályoz, hanem a kórház által kiharcolt elvégezhető beavatkozás mennyisége (*ez pedig* egy merev szám).

Igen nehéz terep volt a gyógyszer-ellátás átalakítása. Mi a gyógyszerészeket újra anyagilag független önálló polgárokká akartuk tenni. A gyógyszertárak ekkor a megyei gyógyszertári központok irányítása alatt működtek, s részben önkormányzati tulajdonban voltak. A papírforma vegyes volt, mert a kommunizmusban a (köz-)tulajdon Csáky szalmája. Esetünkben ez úgy mutatkozott meg, hogy a 20-ból 16 gyógyszertári központ számára már évekkel korábban új (!) létesítő határozatokat adtak ki, s 12 helyen a gyógyszertárak magukat közüzemi vállalatná minősítették. Ezzel ezek önkormányzati tulajdonba kerültek, holott a gyógyszerellátást nem *a közigazgatáshoz* szerveztük. Nyolc megyében pedig ugyanezek állami vállalatként működtek. Vagyis a jogi helyzet olyan kusza volt, hogy csak törvénnyel lehetett egyféleképpen rendezni. Viszont számítani *kellett* arra is, hogy törvényjavaslatunkat az önkormányzatok az Alkotmánybíróságnál megtámadják (és az átmeneti alkotmányunk őrei elmarasztalhatnak minket, akár a kórházak orvosigazgató váltásánál). Ha viszont ráhagytuk volna a magánosítást ezekre megyei, t.k. gyógyszer-elosztó központokra, akkor döntően üzleti alapon külső vevők jutottak volna hozzá a patikákhoz. Ezt nem engedjük, s ezért a sajtó ugyancsak mostohán kezelt engem is. Tartottuk magunkat ahhoz, hogy a gyógyszer különleges áru, s nem szabad a piac uralma alá engedni. Különleges, mert nem általános szükséglet elégít ki, nem tetszés szerint lehet benne válogatni; s különleges, mert veszélyes. Vétele, eladása szakértelmet kíván; ezért ellenítettük, hogy gyógyszertáron kívül kerülhessen forgalomba (pl. illatszerbolt, benzinkút). Utánunk ez is bekövetkezett. Meg szerettük volna szüntetni a patika-láncokat is, de az már nem sikerült; mert amíg folyt az iszapbirkózás, új gyógyszertárak létesítését semmi sem akadályozta. Márpedig ha a magánosításra szánt patika mellé odatelepedett egy tőkeerős másik, ellehetetlenítette annak megélhetését.

A mi eszményünk a személyi jogon alapuló gyógyszer-tár volt: a felkészült gyógyszerész biztos üzlete és szolgáltatása (!) Ha pedig ezt el akarjuk érni, nem engedhetjük ki a kezünkől a magánosítás irányítását – és sietnünk is kell vele. Kicsiben így jelentkezett nálunk az államosított vagyontömeg magánkézbe adásának óriási kérdése. A gyógyszer nagykereskedelemben pedig a tőke-behatolás ellenére a miniszteri engedélyhez való kötöttség és Paál Tamás erőteljes szakmai kontrollja az OGYI (Országos Gyógyszerészeti Intézet) élén biztosította az átmenet idején is a szakmailag megalapozott rendet.

A természetgyógyászat teljesen zűrzavaros helyzete miatt rávettem a miniszteremet arra, hogy vegyen maga mellé a miniszter egyébként újonnan felállított tanácsadó testületei között Természetgyógyász Kollégiumot is. E szokatlan döntés ellen sokan ágáltak a vezető orvosok közül, egyszerűbbnek tartván a tilalmazást. Én viszont azon a véleményen voltam, hogy jobb rendezni a képzést és a tevékenységet, mintsem hogy az egész jelenség a feketegazdaságba süllyedjen és üzletelő sarlatánok kezébe kerüljön. Egyúttal e területen jelentkezik a gyakorlatban is az embert egészként kezelő szemlélet, s erre azt egyre jobban szakosodó orvostudományban is szükség lenne. A beteg ugyanis legtöbbször nem valamelyik szervét viszi az orvoshoz, s a betegség is az egész embert támadja meg. A betegnek gyógyító személyre is szüksége van, nemcsak gyógyszerre, késtre, vagy gépre...

Végül pedig ki kell emelnem a féldió lehangosabb vitájának tárgyát: a magzatelhajtás rendezésének kérdését. Alkotmánybíróság kötelezett minket arra, hogy késedelem nélkül beledugjuk kezünket e forró kazánba. A népesedést tönkrevágó, sokmilliónyi csirázó életet kioltó művi vetelés jelképszerűen 1956 óta az ország legnagyobb mótelye volt. Ezt a szelepet nyitotta ki a gyarmatosító hatalom a rabság és elszegényedés okozta lázadás ellen. Ugyanakkor ez az egész civilizált világ egyik nagy világnézeti kérdésébe torkollott: tényleg el kell-e fogadnunk, hogy a legfontosabb dolog *az egyén önkijelése* (én nem *önmegvalósításnak* gondolom azt, ha valakit elpusztítók kényelmi vagy anyagi okokból). Viszont nem lehetett fejfel menni a falnak és elvenni a fuldoklótól a szalmaszálat azzal, hogy az úgysem ér sokat. Ebben a helyzetben Surján, látva, hogy elkerülhetetlenül behajózunk Szkillá és Karibdisz közé, arra a ravasz döntésre jutott, hogy a törvénytervezetet két változatban alkotja meg. Az A-változat az életvédő, a B a megalkuvó. Világos, hogy a többség a B-t fogja választani, de nem mindegy, hogyan alkuszunk meg. Ezért lett a törvény címe – szellemének megfelelően – „A magzati élet védelméről”.

Hiszen így kimondatott: a magzat él. Magam részéről jól megértettem Surján igazát, bár nem tűnt egyenes dolognak, hogy ő a szigorú A-változatra szavaz, s így végül is hagyja magát leszavazni. Ellenvetésem igazán azzal kapcsolatban volt, hogy a várandós anya felvilágosítása mellett senki sem vizsgálhatta a vetelési szándék tényleges okait; elfogadásához elegendő volt csupán a „bemondás”.

*

Azért tértem ki bővebben szakmai kérdésekre, mert a rendszerváltozás így fogható meg azon a területen, ahol dolgoztam. S annál fontosabbnak éreztem megtenni

ezt, mert az utánunk bekövetkező hosszú lebontó folyamat miatt gyakran hallottam később azt fideszes berkekből, hogy az egészségügyben nem történt semmi. Holott nemcsak az egészségügyben, de a társadalmi támogatás rendszerében is új utat nyitottunk.

Mivel időközben kinyílt a világ, több felé jártam már népjóléti államtitkárként is. Itt nem említem a tisztségemmel kapcsolatos ünnepélyes felszólalásokat és részvételt nemzetközi és hazai összejöveteleken, konferenciákon és szakmai szervezeteknél. Számomra nagy jelentőségű hivatalos törökországi látogatásomra is másutt térek vissza, mert azt mint az IPU (Interparlamentáris Unió) Magyar–Török baráti tagozatának elnöke tettem.

KANADA

Népjóléti államtitkárként első hivatalos külföldi utam Kanadába vezetett. Surján László kért meg arra, hogy teljes miniszteri felhatalmazással tárgyaljak egy kanadai pénzből megvalósuló kórházépítésről. Ez eddig rendben is lett volna, ha megtaláljuk a minisztériumban az ügyre vonatkozó korábbi iratokat. De azok eltűntek. Mindent felforgattunk, Surján tudtommal még rá is telefonált elődjére ez ügyben, de semmi... Így azután határozott utasításra elindultam egyedül, tárgyalni olyan ügyben, amelyhez nem értettem, s nem ismertem a korábbi álláspontokat.

Indulás, 1990 késő októbere. Gépkocsivezető, Tas fiam korábbi katonatársa, Hun Józsi ördögi bravúrral, járt útról letérve, síneken átbukdácsolva, mezőt átszelve visz ki a reptérre. Itthon épp akkor reggel indul a „taxis blokád”. Az utakat nagy

tempóban kezdik keresztezni mindenféle járművek, tiltakozásul a váratlanul bejelentett jelentős benzináremelésre. Töprengek a kocsiban: menjek-e vagy maradjak. Ha maradok, az botrány a miniszterrel. Ha megyek: itt hagyok mindent úgy, hogy nem tudom, mi lesz. Tetejében bennem az érzés, hogy a mesebeli lehetetlen feladat elől futamodtam meg.

Ilyenkor mindig eszembe jutnak Arany sorai:

*„Látod azt az erdőt? fáját mind levágod,
Eke-taligának, szekérnek csinálod,
Felszántod, beveted földjét gabonával:
S tisztelkedel holnap búza-kalácsával.”*
(Arany János: Rózsa és Ibolya, IV.)

Hun Józsiiban is életre kel a kisördög: majd ő megmutatja, hogy nincs az a torlasz, ami megakasztaná! S valahol mélyen, már a repülőtéren, a felfordult város képei után bekúszik az a fogamzó gondolat, hogy lehet: nekem kell képviselnem nyugaton az Antall-kormányt. Volt már ilyen kormánybuktatás Magyarországon...

Ám nemcsak az előjelek voltak rosszak. A repülőgép Rómában leszállt, s úgy ment tovább; így 19 órai út után érkeztem, meglehetően elgyötörtén.¹⁷ Belső időm szerint késő este volt, ott pedig kora délután. Díszvacsorára várt a kanadai egészségügyi miniszterasszony; én meg a szememet alig bírtam nyitva tartani. Még ingváltásra sem volt lehetőségem, mert bőrröndöm Dél-Amerikába utazott és csak otttartózkodásom vége felé, 4 nap múltán érkezett meg hosszú bóccorgásából. Másnap első dolgom volt néhány ruhadarabot venni, de érkeztemkor a vacsorához nem tudtam átöltözni – kínos volt. Étvágyam is lett volna, de a tányér közepén művésziesen elhelyezett ételdarabkák és cipőfűzőnyi zöldek inkább dísznek hatottak. Közben szakadatlan a magyarországi változásokról igyekeztem a tudatlan világot tájékoztatni. Ez nem volt könnyű, tekintettel a magyarországi kormánybuktatási kísérletre; még úgy sem, hogy azután naponta felhívtam családomat és budapesti hivatalomat.

Másnap azután leültünk tárgyalni. Sikerült Fekete-tenger melléki, valószínűleg szefárd tárgyalótársamban rokonszenvet ébreszteni, mert kiderült, hogy mindketten szeretjük a francia nyelvet. Ettől kezdve a beszélgetés hol így, hol angolul folyt. Engem ez is kicsit nehéz pillanatban ért: épp rászokóban voltam az angol tárgyalási nyelvre. Mindenesetre, a kialakult jó hangulatban megkértem őt arra, hogy másoltassa le számomra a tervezetet és az eddigi tárgyalások anyagát is, mert odahaza semmit sem lehet fellelni. Hát, így nem volt könnyű indítás. Amikor pedig elhagytam a szállodát, hogy levegőzzek egyet, fedett bevásárlóutcán találtam magam.

Búcsúzóul a miniszternő megajándékozott egy acél-üveg csodával: Ontario virágával, a háromszírommal (Trillium) díszített szép papírvágó késsel.

EGYÉB UTAK

Azután utaztam az Egyesült Államokba (Washington, New York, Baltimore) az ot-tani kábítószer-ellenes kezelési módok tanulmányozására. Volt olyan nap, hogy egy intézet előadói egymásnak adták reggeltől estig a kilincset, hogy kitömjék a fejemet. (Utólag látom, mert többek esetében tapasztaltam, hogy az ilyen tanulmányutaknak, de még inkább a hosszabb ideig tartó továbbképzéseknek az az igazi szerepük, hogy Amerika-függőséget alakítsanak ki a rácsodálkozóban.) A fő kezelési irány egy Methadon nevű, a megvonási tüneteket enyhítő szerre épült. Engem módszerük nem győzött meg. Nem szabadítja fel a lelkiileg rabot, ha helyettesítő szerrel kívánjuk ki-váltani a „kábszert”: a függőség változatlan.

Viszont nagyon szép emlékeim vannak az Amerikai Magyar Orvosszövetségről. Meghívtak floridai ülésükre Sarasotába. Végtelen kedvességet, nekünk szurkolást, se-gítőkészséget tapasztaltam. Anyagilag, eszközküldésben és tapasztalatokkal folyton rendelkezésünkre álltak. És persze jólesett – különösen az itthoni ellenséges légkör után – hogy őszinte érdeklődést tapasztaltam körükben. Akkori elnökükkel, Krisz-tinicz(-né Lévy) Irénnel és férjével, Ivánnal itthon is több megbeszélést folytattam. A Dél-Amerikát is megjárt Matolcsy Sándorral – főbankárunk testvérével – pedig még évekig összejártunk Budapesten. Ha pedig mosómedvét látok valahol, mindig eszembe jut Sarasota; ott az utcára merészkedtek a kis fickók.

Tárgyaltam Svájcban a két ország közötti társadalombiztosítás területén létrejehető együttműködésről, különös tekintettel a kiegészítő egészség- és nyugdíjpénztárakra; ez egyúttal kiváló alkalom volt berni barátaimmal (többek között Luka László kar-társammal és a későbbi párizsi nagykövet Kékessy Dezsővel) történő eszme-cserére is.

Veronába Pintér Lajos 56-os diákként menekült sürgősségi orvos – rövid ideig nagynéném, Juci leányának férje – hívott meg tudományos rendezvényre előadni; ekkor ismerkedtem meg a velünk rokonszenvező Vecchioni sebészprofesszorral. S a korábbi ellenségek felé történő nyitás jegyében elutaztam Izraelbe is az Association Internationale de la Mutualité¹⁸ kongresszusára, ahol Magyarország felvételére került sor. Természetesen kihasználtam az alkalmat arra, hogy megilletődötten megtekint-hessem többek között a Születés Templomát Betlehemben. Ám ez az út már nem volt zavartalan. Éjszakai zaklató telefont kellett a szállodában helyretennem; s volt a határon is távoztamban egy furcsa eset. Egy nagyobb méretű fémötvözet-emlékpla-kettet kaptam, s az átvilágításnál robbanószerkezetre gyanakodtak az egyenruhások. Végül mégiscsak hagyták, hogy kicsomagoljam és megmutassam, mi is az.

BELSŐ LÁZONGÁSOK ÉS KEZELÉSI KÍSÉRLETEM

Közben idehaza is alakultak a politikák. Meg kellett küzdenünk az alulról szervező-désből fakadó összes gyermekbetegséggel. Antall világosan látta, hogy csapata kami-káze-kormányt alkot. Ugyan kötelékben repülünk; de aki komolyan veszi az

öngyilkos feladatot, nos, egyik sem ússza meg. Ezt neveztem akkor „szabadon választott kötéltáncnak” egyik helyi MDF-es társunk túzhegyes kórisméje nyomán. A képviselőcsoportban pedig érlelődött a varrás mentén a szakadás. 1991-ben ennek jele volt a Csapodi-féle „ötvenek lázadása”. Mi, a gyanútlanabbak elégedetlenek voltunk a képviselők bevonásának hiányaival a döntésbe. Úgy éreztük Antall egyedül a frakcióvezetővel tárgyal meg fontos kérdéseket, ő meg egyszerűen áthajtja rajtunk a kormány határozatait. (Pedig ez később még inkább így volt – és minden pártnál.) Sarokba próbáltuk szorítani Kónyát, hogy tényleges legyen az együttdöntés. Ma már látom, hogy ennek súlyos akadályai voltak. Egyrészt a csupán álságból közöttünk levők; másrészt mert az antallisták és a *népinek nevezhető* szárny sosem forrott igazán össze. Ezt a Reform szerkesztősége világosabban láthatta, mint mink, mert 1991 elején kifejezetten szabadelvű felfogású MDF-es képviselőket szólaltatott meg (Csapody Miklóst, Elek Istvánt, Ilkei Csabát, Mile Lajost és Fejérből Zsebők Lajost). Amíg többen a működés elégtelenségét, az döntés-előkészítés és belső tájékoztatás zavarait emelték ki, Elek Pistánál kibújt a szeg a zsákból: „Mi most nem elveket fogalmazunk meg, hanem megpróbáljuk liberális elveken alapuló programunkat a gyakorlatba átültetni” – nyilatkozta. Ám akkor még legtöbben a liberálist a 48-as értelemben gondoltuk, s így nem figyeltünk fel a benne rejlő új fenyegetésre. A megosztottságot nyíltan kifejezte a három szellemi irányzat megfogalmazása (nép-nemzeti, kereszténydemokrata és szabadelvű), vagy éppen a frakción belül megalakuló „Monopoly-csoport”. Én ezt inkább úgy fejeztem ki akkor II. Rákóczi Ferenc korára visszacsatolva, hogy van a fedelmi udvar és vannak a talpasok. Vagy ha úgy tetszik: a tájékozottak és az eltökéltek. Több nekifutással is megpróbáltam áthidalni ezt a kettősséget. A képviselőcsoportban felhorgadó elégedetlenséget megértettem, mert jórészt közös aggodalom szította; de nem tudtam a külső ellenség tengerében a legfontosabbnak tartani. Persze, javítani kéne a képviselőink tájékozottságán és munkáján, de belviszályá nem hagyhatjuk nőni a megosztottságot. Mit tehettem? Az én két nagyobb kísérletem az összehangolódásra irányult.

Tapasztalván, hogy a nagyrészt megörökölt régi motorosokból lett közigazgatási államtitkárok minden kormányülés előtt összeülnek és közösen készülnek fel, viszont a politikai államtitkárok nemcsak a minisztériumokban működnek idegen testként, hanem egymás között sincs híráramlásunk, kezdeményeztem, hogy amennyiben és amíg nem sikerül kialakítani politikai államtitkári értekezletünket, akkor és addig is találkozzunk kötetlen formában kéthetente pénteken 1991. júniusától kezdve. A politikai államtitkárok jöjjenek el vendégségbe hétvégi telkemre, a Petneházi rétre, s ott egyeztessünk a fontosabb közügyekben. Miután ez bejáratottá vált, természetesen Antall fülébe is eljutott. Engem nem hívott ez ügyben magához, de intézkedett, hogy kapjon a találkozó szervezett formát, történjék az Országházban és vezesse – Katona Tamás. (Ez formailag rendben is volt, hiszen ő lett a miniszterelnökség politikai államtitkára, miután én a helyére léptem a külügyben.)

Másik kezdeményezésem 1992 elején az ún. humán kabinet indítványozása – a gazdasági kabinet mintájára. Ha a kormány gazdaságfejlesztésben érdekelt miniszterei

között szervezeten működik ilyen döntés-előkészítés, akkor teremtsük meg az emberi erőforrás kezelésének összehangolását is. Legyen kötelező a lakosság életkörülményeit érintő kormány-előterjesztéseket véleményezésre átküldeni jóváhagyásra; s legyen kezdeményezésre is feljogosítva. Antall el is fogadta elképzelésemet, s az 1992. január 23-i kormányülés rábólintott. Így lehetőségünk nyílt minden törvényjavaslat lakossági szempontú megvizsgálására a rendszeresen üléselő kabinet keretében, még mielőtt a kormányülés elé került volna. A miniszterelnök engem bízott meg a kabinet titkári feladatával, s a kormánytagok közül előbb Mádl Ferencet, majd Pungor Ernőt nevezte ki elnökké.

ROMANTIKÁNK KORA

Így telt első két évem az Országgyűlésben és a kormányban. Kezdeti megilletődöttségünket mi, első nemzedék talán sosem tudtuk levetkőzni. Tölgyesi foszlott pulcsija mindig bántotta a szememet, s abban, hogy ünnepi bocskais viseletben lépjek be a T. Házba talán leginkább az akadályozott, hogy Csurkák számos széllel bélelt képviselője ebben feszített. Az emelkedett stílust is a történelmi falak váltották ki belőlünk. Azóta elterjedt udvariassági formulává lett, hogy a beszéd végén így fejeztük be a felszólalást: „Köszönöm megtisztelő figyelmüket”. Néha ez egész a modorosságig terjedt, pl. mikor „aggályosnak” minősítettünk egy javaslatot, vagy amikor az orvosi nyelvből vettünk át fölösleges latinságot, mint amilyen „fizikailag” helyett a „fizikális”. (Csak a beteg testének vizsgálata volt azelőtt „fizikális vizsgálat”.) Ekkor még körülírtuk egyet nem értésünket; nem állítottuk, hogy ellenfelünk hazudik vagy lop. Egy ízben Katona Tamás majdnem könnyek közt utasította vissza, hogy egy ügyben azzal vádolták, hogy „hazudik a kormány”. Eleve feltételeztük akkor, hogy az erkölcs szabályait mindenki elfogadja, még ha nem is tartja be. Emlékszem, amikor Andrásfalvy Bertalan kultuszminiszter mellett ülve épp hátunk mögött őt a Fidesz ifjú titánjai csúfolták; alig álltam meg, hogy ki ne osszak két taslit közöttük. A hely szelleme hatott rám fékezőleg. Bezzeg nem hatott az ellenzék fényképészeire. Őket akkor még beeresztették a patkóba, s egészen közeli felvételeken mutathatták be a bársonyszékben szenvedők legelőnytelenebb pillanatait. Így készült a „Kétféjú fenevad” borítókép a Hócipőnek Nagy Ferenc József és Bod Péter Ákos miniszterről, címével sugallva, hogy a politikus nem ember. Vagy rólam amerikai utamból prágai kényszerleszállás és egész éjszakai állva vonatozás után folytatólag kezdett munkanapon néhány olyan kép, amelyen elkeseredett fintorral próbálok meg ébren maradni a T. Házban...

Ám a kormányban is szinte felláztunk, amikor Antall úgy rendelkezett, hogy hivatali Lada gépkocsijainkat cseréljük le Volkswagenekre. El kellett magyaráznia, hogy ne ezen akarjunk takarékoskodni. Pedig mai szemmel ezek az új kocsik sem tekinthetők fényűzőknek. A korábbi elnyomottság, a szabad gondolatok üldözése olyan mélyen elültette bennünk a rejtőzködő, védekező hozzáállást, hogy szinte természetesnek vettem, amikor a házukban lakó egyik rámenős gyermekorvos asszony

feljelentett azért, mert több év hiábavaló kérelmezés után most, a kormány második vonalába kerülén, sürgősséggel behúztak hozzánk egy „K” – azaz közvetlen kormányzati vonalat. (Sürgős esetben ezen ért el minket a miniszterelnök, s – ritkábban – mi is egymást.)

MDF ELÉGEDETLEN A TÁRCÁVAL

A kormányciklus félidejéhez közeledvén nőtt a feszültség az MDF-ben is. Tárcánk működésével kapcsolatban egyre erősebben éreztem a csalódott sürgetést. Már csak azért is, hogy ne érezzék magukat kívül a gondokon, többeket is megpróbáltam bevonni a minisztérium munkájába, de erre a legtöbb orvos nem vágyott. Nem csoda, mert azon kívül, hogy ehhez mégiscsak le kellett térnie választott pályájáról, kitétte magát a külső és belső „régiek” ellenséges hozzáállásának; sőt államtitkár-társam haragjának is. (Ő ugyanis szeretett volna engem csupán a minisztérium parlamenti színpódjára látni.) Az MDF Egészségpolitikai Tanácsából bevont lelkiismeretes Bajtay András pl. csak tán egy évig bírta házunkban a főosztályvezetést, azután az egésztől „túros lett a háta”: rettentően elege lett belőle. (Sikeres megyei tisztifőorvosként folytatta Győrben.) A szintén általam helyettes államtitkárrá kinevez(t)ett győri főorvos dr. Andréka Bertalant és a pszichiátriai rehabilitáció nemzetközileg elismert személyiségét, Kosza Idát, mint a Pomázra kinevezett intézményvezetőt pedig folyamatosan támadták (ez utóbbit elsősorban ottani ingatlanvagyon magánosítása elleni eredményes fellépéséért). Az egészségügyi és népjóléti rendszer átalakítása csigaléptekkel haladt. Az MDF szaktestülete ezt különösen rossz szemmel nézte, mert az általa kidolgozott programot a kormányban a szövetségesek kapták: az egészségügyet a KDNP, a szociálpolitikát részben a kereszténydemokrata népjóléti miniszter, részben a kisgazda munkaügyi miniszter.

Egyre erősebben érződött a rendszerváltozás befejezetlensége; így, tiszta helyzet teremtése nélkül a demokrácia az eszközöket a kezéből kicsúszni hagyó kormány ellen dolgozott. A Népjóléti Minisztérium estében ezt úgy tapasztaltuk, hogy a rendszerváltozással a miniszter intézkedési jogköre csökkent, az ágazat pénzügyeivel alig tudott rendelkezni; ugyanakkor feladatköre óriási módon felduzzadt. Az egészségügy újjáépítése is nagy falat volt, ám ezen kívül a közjóléti politika, az ifjúság- és családvédelem, a szegénypolitikán túl az adott helyzetben a társadalmi válságkezelés, a lakhatás kérdései, a megörökölt kedvezményes üdültetés újraszabályozása – s mindez anyagi eszközök szűkében, személyi állománynak csaknem híján, a volt kommunista ígéreték árnyékában, ellenséges hangulatkeltés viharában. Leadtunk hatósági jogköröket az ÁNTSZ-nek. Ott viszont egyre késett a feladatmeghatározás, a tulajdonrendezés. Így a rendszerváltozással ellentétes mozgások indultak meg: az önkormányzati¹⁹ épületekben működő tisztiorvoslás függetlenségét a helyi önkormányzatok újra létesülő egészségügyi osztályai fenyegették. A kórházakat pedig „felügyelőbizottságokkal” igyekeztek befogni. Látható volt, hogy a Társadalom-

biztosítási Főigazgatóság felépítésében és személyi állományában a múlt örököse; megújításának és pénzfelhasználásának módján a főigazgató nyíltan vitatkozik a pénzügy- és a népjóléti miniszterrel. A népjólét is vitában volt a pénzügygel, mert utóbbi a piaci felfogást akarta érvényesíteni a szükségletet szenvedő emberek ellátásának megszervezésében. A tb szerkezetéről pedig – többek között a főigazgatósági működés súlyos zavarai miatt is – a gondolkodás egyre erősebben fordult az önkormányzati igazgatás megalkotása felé. Ebben az volt a csapda, hogy bár a társadalombiztosítás teherviselőit képviselő szervezetek kaptak döntő szerepet az irányításban, s az adott politikai helyzetben – a későbbi baloldali kormányzás rossz tapasztalatait nem ismerhetvén – akkor erőben a velünk ellenséges szervezetek voltak. Azzal, hogy az Antall-kormány vissza akarta adni a járulékfizetőknek, vagyis a népnek a társadalombiztosítás fölötti rendelkezést, nem kerülhette el, hogy ott ne az MSZOSZ²⁰ és a VOSZ²¹ túlsúlya alakuljon ki olyan mértékig, hogy dönthessenek felelőtlen kifizetésekről és akadályozhassanak akár kormányintézkedéseket is. (Ez később bosszulta meg magát.) A vita a főigazgató és miniszterünk között odáig fajult, hogy az OTF egészségpolitikai kérdésekben össze nem hangolt megnyilatkozásokra ragadtatta magát, sőt önállóan döntött egészségügyi beszerzésről²², s akár költségvetést sértő szerződést²³ is kötött a minisztériummal nem egyeztetve (pl. a kórházak műszerjavítására a Siemens-céggel). A minisztérium hiába kísérelt meg egyeztetni, mert a másik fél nem teljesítette a vállalt feladatokat; sőt döntés után is közölt különvéleményt. Botos főigazgató pl. képes volt hivatalos levélben leírni, hogy a Társadalombiztosítási Alap kezelőjének e hatáskörből adódó felelőssége meghaladja a kormányét (!). S közben azt jól elviselte, hogy a parlamentben az eszerint csakis reá tartozó

ügyekben minket interpellálnak... Mindennek az OTF főigazgatója azzal adott súlyt, hogy többször is a Népjeléti Minisztérium megkerülésével külön kereste meg egyeztetetlen anyagaival a kormányzati szerveket és a parlamenti bizottságot. Sőt még a velünk nyíltan ellenséges sajtót is, lásd a nap interjúját a Magyar Hírlap 1992. március 12-i számában.²⁴ Nyíltan fenyegetett azzal, hogy még a folyó évben, 1992-ben számolni kell az egészségügyi rendszer pénzügyi összeomlásával.²⁵ Az egészségügyben várható fejleményekről és azok anyagi megalapozottságáról így a minisztérium nem volt képes sem felelősen sem hitelesen tájékoztatni a dolgozókat és a betegeket. (A helyzetről 1991. augusztus 26-án levélben is tájékoztattam Antall József miniszterelnököt.)

A szociális törvény előkészítése sem haladt, mert a terület helyettes államtitkára csupán túlélésre játszott. Alapvető döntések nem születtek meg a segélyezés, gondozás és támogatás elveiről, valamint a terhek vállalásáról és elosztásáról, amelyeket eddig ide-oda lökdöstek anélkül, hogy ki tudtunk volna törni a maradék-elv béklyójából. Másrészt törvényt jól megfogalmazni képes jogásznak is szűkében voltunk. (Volt eset, hogy a miniszteri fizetésnél többet igényeltek ezért a munkáért.)

A működés szintjének romlása odáig süllyedt, hogy kénytelen voltam írásos előterjesztést tenni a miniszter nevére a minisztérium szervezeti és működési szabályzata (SZMSZ) módosítására. Ugyanis a már a mi időnkben – Penelopé fonalaként – készülő anyagot átolvasván láttam, hogy az nem veszi tekintetbe az 1990-ben bekövetkezett politikai változást sem. A minisztert pl. a minisztérium alkalmazottjának tekinti, s így feladatai és kompetenciája az intézményéből, mint a kormányzat egyik szervéből van levezetve. Mintha a minisztériumot nevezné ki a köztársasági elnök – és nem a minisztert és államtitkárokat! Ugyanígy nem tudott az anyag mit kezdeni a két államtitkár jogállásával. Magyarán: a készülő joganyag a vezetőket a tárca alkalmazottaiként kezelte. Közvetlen munkatársam segítségével elkészítettem az általam helyesnek tartott módosítást (1992. január 7: 33/KA/92).

A meg nem oldható helyzet lényege: a rendszer átalakításának gyorsnak, átfogónak, demokratikusnak és belső erőforrásúnak kellett volna lennie. Ám ehhez szinte semmi sem volt adott.

A kocka az élére állt: elszántam magam. Egyeztettem Kis Gyulával, és elrúgtam magam hivatali székemből. Írtam egy bizalmas feljegyzést Antallnak. Ebben feltártam a népjeléti munka elakadásának jeleit és okait. Felvázoltam egy szerkezet-átalakítást, mélyreható személyi változásokkal, következetes személyzeti politikával. Terveztem a minisztérium átvilágítását kormánypárti szakértőkkel. Leszögeztem, hogy a keletkezett jogi anyagok hiányosságai két okra vezethetők vissza: egyrészt a vezetés nem képes elfogadtatni elvi törekvéseit a főosztályokkal, másrészt a jogi szövegek színvonala nem megfelelő. Folytatni és felgyorsítani kell az egészségügy szerkezeti átalakítását. A sajtóosztályunk készítsen ismertető anyagokat és „házaljunk” jobban velük. Ne menjünk bele folyton abba, hogy intézkedéseinkről vitaműsorokban adjunk számot, hanem teremtsük meg a tájékoztatás erőteljesebb eszközeit: élvezhetően megszerkesztett ismeretterjesztő anyagokkal jussunk el a lakossághoz.

A lakásügy kezelését pedig bárhol, de egy kézbe kell adni. Fontos a társintézményekkel való rendezett szervezeti és vezetői szinten jó munkatársi kapcsolat; főleg a NEVI (Nemzeti Egészségvédelmi Intézet), az ÁNTSZ (Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat) és az OTF (Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság) esetében. Kertai mellé országos klinikai helyettest neveztetnék ki; az OTF vezetését pedig Jávor Andrásra bíznom (mivel bő tapasztalatot szerzett a minisztériumi oldalon). Meg kell erősíteni a népjóléti miniszter szerepét a Népegészségügyi Szolgálat hatósági tevékenységének felügyeletében, valamint hogy az OTF indítványai csak az ő egyetértésével jussanak tovább és kaphassanak nyilvánosságot. A minisztériumban növelni kéne a társadalombiztosítási ismereteket, a OTF-ben pedig az egészségügyieket. Így megerősítve a szakmapolitikai oldalt, csökkenne a koalíción belüli feszültségünk is, hiszen Surján egy lendületes, megerősödött népjóléti szervezet élén pártelnökként is erőt nyerne. Tudtuk, hogy Antall a szövetségesek közül biztosan csak Surjánra támaszkodhat – tekintettel a Torgyán okozta kiszáradásra.²⁶

Persze nem voltam annyira tapasztalatlan, hogy ne tudjam: az egész rosszul is elszülhet. Kicsi volt az esély arra, hogy Antall megtegye az általam ajánlott lépést, hiszen a mi szakmai területünk csupán egy sokak által politikailag nem túl jelentősnek tartott része volt a kormányzásnak. Surján is vehette a változtatás igényét munkájával való elégedetlenségnek; sőt alkalom lehetett volna neki a vereségünk előtt kiszállni a kormányból – s őt bizonyára nem akarja elveszteni a miniszterelnök.

Ha pedig balul végződik kísérletem, én mit teszek? Visszamegyek a képviselőcsoportba egyszerű képviselőnek. Úgyis éreztem, hogy engem a fővároshoz ilyen erősen kötő munkám mellett kicsúszott a kezemből és jelentősen meggyengült a helyi MDF és napközben alig fordultam elő városomban.

*

Ám nem így történt. Antall ekkor áthelyezett a Külügyminisztériumba. De ez már egy másik történet.

JEGYZETEK

- 1 Végül, csupán 1992. második felévére 2,6 milliárd forintot különített el a kormány a biztosítás teljes körűvé tételére.
- 2 L.: „A Könyörületességtől a szervezett segítségig”, írásom a *Magyarország és Európa*, 1993. 3.számában.
- 3 Ezt a megnevezést eleinte nehezen fogadtam el. Tudtam, hogy Antall a hagyományhoz tért vissza azzal, hogy a miniszter két helyettesét politikai (vagy parlamenti) és közigazgatási államtitkárként nevezte meg, de nem örültem neki. Mint a nép sűrűjéből érkezett ember, tudtam, hogy a „politikai” megnevezés önmagában taszító a négy évtizedes kommunista használat után; s az is maradhat a várható pártpolitikai marakodások miatt. Az egyszerű ember számára világosabb lett volna az a megnevezés, hogy a miniszter első és második helyettese.
- 4 A Csehák Judit egypárti miniszter idején megszervezett ún. Reformtitkárság vezetője volt.
- 5 Egyszer megpróbáltam összeírni időmérlegemet. A 12. tevékenységfajtnál abbahagytam a számozást.
- 6 Mert ott meg a miniszter épp énám bízta ezt és szakmai segítóm sem *volt* hozzá.

- 7 Az EDDSZ (Egészségügyi és Szociális Ágazatban Dolgozók Demokratikus Szakszervezete)-szervezte tüntetésre gondolok, amely a Népjóléti Minisztériumhoz vonult 1992. március 7-én.
- 8 A Nagycsaládosok Országos Egyesületének helyettes elnökeként
- 9 Így állítottam össze 1991 novemberében „A népjóléti tevékenység áramában, 1990–1991” c. kéziratomat.
- 10 Már akkor zavart, hogy terjedt a latin eredetű „deformál” helyett a moslékszagú „eldeformál” szóalak.
- 11 Egészségügyi szolgáltatás biztosítási alapon (Készült a Népjóléti Minisztérium közreműködésével) Media Team, 1992.(16. oldal)
- 12 Ugyanígy nem erőltettem a kelletlen rendőrségi kivizsgálást, amikor Fehérváron a kocsim ajtajának kulcslyukába fagyasztottak bele fadarabot, eresztették le kerekeit, vagy amikor (később) a külügyi kocsim fékjét rongálta meg valaki és láttam, hogy el akarják tussolni az ügyet. Igaz, hogy amikor, sok évized múltán 2018-ban előbb felkértek, majd kihagytak az Országgyűlési Könyvtár fennállásának emlékére kiadott kötetből – s tették ezt állítólag a mi oldalunkról, politikusi múltamra hivatkozva – akkor sem törtem rá az ajtót a parlament elnökére. Ilyenkor ugyanis úgy érzem, hogy azt fogják gondolni: a személyes sérelem vezet. Mások érdekében viszont körömszakadtáig tudok küzdeni. Ez, és az emberekre való odafigyelés – eredeti szakmából hozott képessége – tett gondos képviselővé.
- 13 Fehérváron is minden követ megmozgattam dr. Szabolcsi István mellett, s az ő vezetői sikerességét a kórház folyamatban levő, de már leállítani akart felújító beruházásának továbbvitelével is elősegítettem. Sajnos, ő már hagyta a régi bútordarabokat működni maga körül – ezért vesztettem el állásomat, s nem kerülhettem vissza osztályomra az 1994-es választások után.
- 14 Így elhallgatta előlünk az előző rendszerben működő Különleges Ellátások Bizottságát, a 700-as jelzésű nyugdíjas kartonokat és titkos rendeletek létét. Az ellenzék viszont megkapta ezeket a tudnivalókat, sőt Csehák Juditnál, a régi rendszer utolsó miniszterénél megvolt a különleges ellátások főkönyvének másolata is.
- 15 TAJ: Társadalombiztosítási Azonosítási Jel.
- 16 Egyébként 1987 nyarán a lakásán, egyébként alkoholológiai ügyben tárgyalva, Lezakkal egyeztetetten ő kért meg arra, hogy vigyem le a lakiteleki találkozóra Konrád Györgyöt.
- 17 Munkahelyem utaztatói – „kedves” gesztusként irányomban – éltek a MALÉV légitársaság felajánlotta lehetőséggel, hogy kedvezményes árat számítanak, ha római átszállással repülök Kanadába. Megtették ezt az intézmény második emberével... Egyébként a leszálló ágban, foglalkoztatásom vége felé épp úgy szűnt meg külföldre utaztatásom, hogy 2016 vagy 17-ben észak-németországi átszállással – és várakozással – akartak Portugáliába küldeni egyetlen eseményre, s ezt lemondtam.
- 18 Rövidítve: AIM = Nemzetközi Kölcsönös Biztosítási Szövetség.
- 19 Tudvalevő, hogy az első önkormányzati választáson már rosszul szerepeltek a kormányerők. Ezzel helyi beágyazottságunk gyengült, a régi erők feléledtek.
- 20 Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége
- 21 Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége
- 22 Pl. az OTF oxymétereket vásárolt anélkül, hogy akár egyetlen kórház is jelzett volna igényt rájuk.
- 23 Ugyanis a kórházaknak a saját költségvetésükben már egyszer volt ilyen célú összeg biztosítva.
- 24 Itt már a címben szerepel, a parlamenti többségi állásponttal nem ért egyet.
- 25 Egy stencilezett anyag bizonyítja, hogy az MDF Egészségpolitikai Tanácsán 1992. április 4-én elhangzott véleményét írásban is megszellőztette kormányzatinal szélésebb körben.
- 26 Ugyanis 1991. november 15-én kettészakadt az FKGP parlamenti képviselőcsoportja; 33 tagú nagyobbik része továbbra is a koalíciót támogatta, míg 12 képviselő Torgyán József pártelnök vezetésével, kilökött. Torgyán 1992. február 21-én ki is léptette pártját a frakcióból, arra hivatkozva, hogy nem teljesülnek a rendszerváltáshoz szükséges intézkedések. Három napra rá az addig 10 tagra fogyatkozott Torgyán-csoport ellenzékbe vonult.